

ІНСТРУМЕНТИ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ

Кожна країна прагне врегулювати економіку з метою захисту її від циклічних криз та забезпечення стійкого економічного зростання. Щоб покращити становище в економіці необхідна наявність інвестиційного інтересу та, звичайно, коштів, що забезпечили б перехід господарства країни із занепаду до стабільного і розвиненого існування. Отже, одним із основних предметів регулювання в економіці виступає інвестиційна активність суб'єктів господарювання, а важелів регулюючого впливу – податкова система.

Значний науковий внесок в дослідження теоретичних проблем інвестицій, інвестиційної діяльності та їх державного регулювання внесли такі вчені, як: Г. Александер, Д. Бейли, І. Бланк, Г. Бірман, В. Дмитрів, Т. Єфименко, Ю. Іванов, А. Крисоватий, І. Луніна, Ф. Ткачик, А. Соколовська, У. Шарп, С. Шмідт, О. Ястремська та ін.

Податкове регулювання інвестиційної активності передбачає застосування державою механізмів оподаткування певних заходів, спрямованих на поліпшення умов інвестування. Суб'єктом податкового регулювання виступає держава, а об'єктом – інвестиційна активність індивідуальних та інституціональних інвесторів будь-яких форм власності і організаційно-правових форм господарювання. Таке регулювання здійснюється за допомогою комплексу спеціальних інструментів. Під таким інструментами слід розуміти зміну елементів податку чи реформування податкової системи країни з метою підвищення або пригнічення інвестиційної активності залежно від кон'юктури інвестиційного ринку [1].

Надмірна фіскальна орієнтація податкової політики стала одним із чинників охолодження ділової активності в Україні, що спричинило додатковий негативний тиск на динаміку промислового виробництва та інвестицій. Потенціал податкового регулювання інвестиційної діяльності є значущим для досягнення високого рівня конкурентоспроможності як підприємств, так і національної економіки. Тому вибір найбільш доцільних задля цього інструментів, які спрямовуються на активізацію інвестиційної діяльності в окремих галузях економіки, а саме – інвестиційний податковий кредит. Інструменти податкового стимулювання мають бути зосереджені на тих інвестиціях, які є пріоритетними з позицій національної економіки. Разом з тим, практика підтверджує хибність встановлення пріоритетів за галузевою ознакою. Тому доцільним критерієм для надання податкових пільг є інноваційний характер інвестицій. Це, в свою чергу, потребує встановлення системи кількісних (за обсягами капіталовкладень) та якісних характеристик «інноваційності» інвестиційних проектів та встановлення прозорого порядку їх кваліфікації.

Суттєвим податковим стимулом до інвестування стало запровадження спрощеної системи оподаткування для суб'єктів малого підприємництва. Збільшення інвестицій саме в цьому сегменті підприємницької діяльності має забезпечити стабільність розвитку економіки держави та її стійкість до зовнішніх факторів, а також збільшення частки зайнятого населення. Саме за допомогою спеціальних методів податкового регулювання держава може реально забезпечити дієву мотивацію інвесторів та реципієнтів інвестицій, зменшуючи податковий тиск на цю сферу підприємницької діяльності. Найбільші резерви податкового регулювання містяться в оподаткуванні прибутку підприємств та плати за землю, але у випадку стимулювання залучення прямих іноземних інвестицій особливого значення набувають інструменти податкового стимулювання, вбудовані в конструкцію податку на додану вартість та мита. Виходячи з цього, податкова підтримка інвестицій має носити системний характер [2].

Результативність механізму податкового регулювання залежить від обраної сукупності податкових інструментів. При цьому, перед формуванням конкретного переліку інструментів державного впливу необхідно оцінити якість кожного із можливих варіантів. Для держави важливо те, за рахунок яких джерел фінансуються інвестиції. Аналіз вітчизняної практики свідчить про те, що в Україні явний пріоритет сьогодні мають інвестиції, здійснені юридичними

особами, у той час, як кошти фізичних осіб використовуються в інвестиційному процесі недостатньо. Певною мірою такий переки є наслідком недовіри населення до банківської системи та фондового ринку, які є основними інститутами, що сприяють інвестуванню тимчасово вільних коштів фізичними особами. Механізм дії кожного інструменту податкового регулювання дозволяє знизити податкове навантаження на платників податків, в результаті чого зменшується сума податкових надходжень до бюджету, але ці втрати за кожним з інструментів відрізняються за своїми розмірами [3]. Отже, необхідно застосовувати саме такий набір інструментів, який забезпечив би додаткові надходження до бюджету від новостворених підприємницьких структур, або розширення діяльності вже існуючих. Особливу увагу слід приділяти визначенню доцільності податкової підтримки окремих стадій життєвого циклу інвестицій в залежності від виду інвестицій, що потребують державної підтримки з метою скорочення строків окупності інвестицій та зменшення строків початку повернення недоотриманих коштів до державного бюджету. Це залежить від ставок конкретних податкових пільг, терміну їх дії та конкретного виду інвестицій.

Механізм податкового регулювання інвестиційної діяльності має ґрунтуватися на обмеженому колі інструментів, але достатньо дієвих для його ефективного функціонування. Збільшення числа інструментів податкового регулювання не сприятиме їх ефективності, а, швидше, навпаки. Зазначений механізм має охоплювати наступні сфери регулювання: сприяння інвестуванню фізичними особами, як у розвиток малого підприємництва, так і через інвестування на фондовому ринку; сприяння до реінвестування прибутку господарюючими суб'єктами; сприяння іноземним інвестиціям. Але, слід відзначити, що податковий механізм не буде ефективним без комплексного підходу до вирішення питання нарощування обсягів інвестиційної діяльності.

Література:

1. Чистов С. М. /Державне регулювання економіки: Навчальний посібник./ – К.: КНЕУ, 2002. – 208с.
2. Марченко О. І. Стимулююча роль оподаткування інноваційної діяльності / О. І. Марченко // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Вип. 249. – Т. 6. – С. 1349–1355.
3. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування / [за заг. ред проф. Іванова Ю. Б.]. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с. – (Монографія).

Грина Плешкан

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ткачик Ф.П.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ

Тіньова економіка в Україні стала однією з найважливіших не тільки фінансовою але і економічною проблемою. За вітчизняними та іноземними підрахунками, обсяг тіньової економіки в нашій державі варіюється від 40-60 % ВВП.

Головні фінансові причини розквіту тіньової економіки загальновідомі - це недосконале законодавство, податковий тягар, надмірне регулювання державою ринків праці та виробництва продукції. Під тіньовою економікою слід розуміти фінансово-економічну діяльність, яка пов'язана з незаконним привласненням особою або групою осіб частини створеної вартості або частки майна. Тобто це неконтрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання товарно-матеріальних цінностей. Фінансово-економічна діяльність в тіньовому секторі здійснюється поза законом, що унеможливорює стабільний розвиток суспільства та набуває особливої актуальності у зв'язку з формуванням централізованих фондів коштів.